

Elsie

Elsie Johansson är död.

En av våra stora berättare, eller berätterskor snarare.

En kvinnornas författare, samtidigt en författare med en sällsynt förmåga att nå fram till alla, oavsett kön, läggning, ålder, utseende, samhällsklass, vad ni vill.

En arbetarförfattare och en realistisk författare, men aldrig förutsägbar,

utan en författare med breda stråk av mörker, flämtande begär, vrede, osäkerhet, tvivel, genom hela sin produktion.

En Upplandsförfattare, men en författare från utkanternas, marginalernas, de magra jordarnas Uppland.

En författare med många ansikten, helt enkelt.

Och under den ofta skenbart enkla ytan en lysande – och slug – stilist.

Ett tidigt exempel, en av hennes betraktelser i Uppsala Nya Tidning, långt före Nancy-sviten. En text där hon likt en Selma Lagerlöf lockar in läsarna i något som verkar vara en trygg, lite sarkastisk berättelse om tidens gång. Men så snabbt rör sig bakåt genom generationer och århundraden, kommer oss inpå livet, ger berättelsen ett existentiellt bråddjup bara genom de sista raderna.

Något som bara stora konstnärer lyckas med.

Mammas skopa

Nu i veckan var jag bjuden på en alldeles förträfflig lunch. Idel vegetariska rätter, en del med ingredienser som jag aldrig provat förr, majrova, svartrot, för att nu nämna några.

Också samtalet runt bordet gick utöver det vanliga. Jag fick bli veta att vi nu befinner oss på tröskeln till Vattumannens tidsålder. En helt ny epok i människans historia har tagit sin början. Och det kan väl vara sant. Flera av gästerna var mycket insatta och belade sina uttalanden med citat ur Gamla testamentet.

Tyvärr är det så med mig att jag har svårt att engagera mig i höga, för att nu inte säga astronomiska sammanhang. Jag står kvar på jorden i tjocka yllestrumpor, två aviga och två räta. Utan att hyckla får jag nog tillstå att jag är för begränsad. Eller möjligen för trygg. Begränsning och trygghet kan nog höra ihop förresten.

Vara hur det vill med den saken, så tänker jag ändå också jag mycket ofta att någonting är slut. En gammal tid är slut. Kanske är jag och andra av min sort och generation de sista i sitt slag. Så har det naturligtvis alltid varit åldrarna emellan, men kanske blir det ännu mer tydligt och rakt avskuret nu, i den snabba tiden.

Vad menar jag med det?

Jo, jag menar bland annat att vi inte längre har tid att berätta! Och inte att lyssna heller för den delen. Vem bryr sig om att samla på minnen nuförtiden? Släktens historia, tingens historia, skärvernans och rötternas, vem bryr sig om sånt?

Inte vet mina barnbarn mycket om sina förmödrar och förfäder ett par generationer bakåt. Namn och boplatser är okända. Kvarlevornas historia är okänd. Det blåa glasskrinet med sprucket lock, som står på hyllan i mitt kök, vad säger det dem? Och att den lilla konstiga manicken, som påminner om en korkskruv, var min mammas kängknäppare, hur kan de veta det?

Felet är inte deras – om det nu är något fel? Det är vi vuxna som har försummat. Kanske tvingats att försumma. Rytmen är snabb i övergången till Vattumannens tidsålder. Och konkurrensen om ögon och öron är hård.

Därför ska jag berätta om mammas kopparskopa, så är ändå något litet utträttat. Den hänger på väggen i sonens kök, hans mormor ville att han skulle ha den efter henne. Den har ett hjärtformat handtag och är grönflammig av ålder. Nu övergår jag till mammas egna ord, jag hör hennes berättelse i mina öron:

- Jo, vi hade inge å vispa pannkakssmeten i då i början. Vad skulle vi ha? Då kom Jakob Larsgumma me den där skopan å sa, att ta den här ni! Så jag hade den till det branog länge, sen blev det ju för lite förstås. Tänk, hon var snäll den gumma, fast man var rädd för na me många gånger. Det var som lite kusligt där i stuga, väggarna i kammarn var vitlimmade och så var det stänkt med rödfärg på lite hur som helst, det såg ut som blod... Jag minns att vi fick ligga kvar där nån natt, Elsa och jag, när vi var små. Och då när vi skulle gå i säng och gumma fått åv sig alla underkjolarna – det var varv på varv det – tog hon stora ullsaxen och svängde med den över huve på både sig och oss. Och så stack hon opp skallen inunder spiskåpa och stog där å rabbla en lång raggla, det var mot trolltyg och sånt förstås. Så nog var det bra kusligt, men spännande me. Och tänk, när hon skulle kamma sig å vara fin, då blötte hon kammen i slaskhinken och släta ut håre så det vart alldeles blankt, sen var hon färdig, inte var det så kinkigt. Hon var liten och svart. Jakob Larsa dänne. Men snäll var hon. Och tänk, att hon kom me skopa åt oss, så vi skulle ha nånting å vispa pannkakssmeten i! Hon ville oss så väl hon, gumma. Jag tyckte om na, det gjorde jag, fast inte var hon hållen för någe bland folk förstås, stackare som hon var...